

КАЗИМИР МАЛЕВИЧ ТА ХАРКІВЩИНА**Владлен Трубчанінов*****Kazimir Malevich and Kharkiv region******Vladlen Trubchaninov***

The talent of Kazimir Malevich, one of the most prominent artists of the abstract art, arose in Ukraine. As it often happens with such great artists, life and destiny of the founder of suprematism evoke many questions and discussions among art historians, biographers and art critics. The problem of a national affiliation of the artist has become a question of prestige for several countries. Consequently, the question about the connection of Kazimir Malevich with the Kharkiv region becomes more essential. Most of the researches devoted to the life and art of the founder of suprematism were created during the second half of the 20th century. Today the topic of artist's connection with Ukraine is researched by a group of scholars from Kyiv. The problem of Malevich's art and its nature also stir the interest of international scholars. The author of this article claims that Kazimir Severinovich has got the first impulse for art in Kharkiv region. Author started the research from the analyzes of the Malevich's early paintings of Ukrainian landscapes, agricultural workers and religious scenes. Then he followed the transition of the painter to abstract art and discover his suprematist masterpieces. His temporary abandonment of painting in favour of teaching and writing was investigated. And finally, author researched much-debated return of the Malevich to the figurative painting. Outstanding creative discoveries of suprematism are also connected with Kharkiv. In 1928–1930 Kazimir Malevich published thirteen articles in a Kharkiv-based journal «Nova generatsia» (New generation). There were such articles as «Art and the problems of architecture», «Analysis of new and fine art, the new art and the fine arts», etc among the first publications. In this journal Malevich proved for the first time the substantial connection of colour and form. Later, the principle of the connection of the shape and colour became the basis for the ideas of Bauhaus, and for such works of J. Itten as «The Art of Color» and «Design and Form».

Key words: Kazimir Malevich, Kharkiv, Parkhomivka, abstract art, suprematism.

Творчість одного з найвидатніших абстракціоністів ХХ ст., основоположника супрематизму Казимира Севериновича Малевича (11(23).02.1879–15.05.1935) зародилась на українській землі. Як це часто буває з митцями такого масштабу, його життя і доля викликають безліч питань у мистецтвознавців, біографів та істориків мистецтва. Проблема належності художника до тієї або іншої країни стала питанням національного престижу для таких держав, як Україна, Росія, Польща, Білорусь. Зважаючи на це, актуальним є з'ясування зв'язку Казимира Малевича з Харковом, який став у ХХ ст. не лише столицею української радянської республіки, а й центром європейського авангардного мистецтва.

Більша частина досліджень, присвячених життю і творчості основоположника супрематизму, була створена ще у другій половині ХХ століття. Особливо варто відзначити видання зібрання творів Казимира Малевича у 5 томах (Малевич 1995, 1998, 2000, 2003, 2004). На сучасному етапі тему зв'язку художника з Україною продовжує розробляти група київських дослідників. Показовою з точки зору вивчення теоретичного аспекту лівого мистецтва є робота

Д. О. Горбачова «Українські авангардисти як теоретики і публіцисти» (Київ, 2006). Побачила світ монографія малевичезнавця Т. Філевської «Казимир Малевич. Київський період 1928–1930» (Київ, 2016). Одночасно з цим проводиться робота з популяризації спадщини К. Малевича. З ініціативи київських мистецтвознавців та викладацького складу Національної академії образотворчого мистецтва й архітектури було реалізовано лекторіум «Київські лекції Малевича. Реконструкція». Лекторами проекту виступили мистецтвознавці О. Балашова та О. Боримська, художник Т. Й. Сільваші, філософ та естетик Л. Левчук тощо. На жаль, більшість вчених фокусуються переважно на київському періоді у біографії Казимира Севериновича і лише побіжно торкаються сюжетів, пов'язаних з іншими регіонами України, які, на нашу думку, могли б істотно доповнити наукові дослідження.

Проблема природи таланту художника-супрематиста продовжує викликати інтерес й у зарубіжних дослідників. Вивчення даної теми триває в Європі, а також за її межами й у наші дні. Серед робіт, виданих у західних країнах, відзначимо каталог, складений французьким мистецтвознавцем А. Наковим «Kazimir Malewicz 1878–1935. Catalogue Raisonné» (Париж, 2002) та роботу американського дослідника Дж. Саутера «Malevich» (Нью-Йорк, 2008). Ще однією знаковою публікацією є каталог виставки «Malevich and his Influence» (Вадуц, 2008), підготоване колективом Музею мистецтв Ліхтенштейну. Усі зазначені вище публікації виконано на високому професійному рівні, проте вони мають переважно мистецтвознавчий характер. Наше завдання полягає у тому, щоб об'єктивно й найбільш повно дослідити проблему витоків творчості Казимира Севериновича Малевича з точки зору історичної науки.

У зв'язку з революційними подіями, громадянською та двома світовими війнами, багато документів, що належать до раннього періоду життя Казимира Севериновича, загинули або втрачені. У зв'язку з цим недостатньо розроблена проблема зародження та формування таланту художника. Тим не менше, в наші дні продовжують робитися відкриття в цій галузі. Так, у 2016 р. київськими малевичезнавцями було знайдено раніше невідомі тексти, написані Казимиром Севериновичем. За попереднім висновком Т. Філевської, вони датуються періодом 1920–30-х рр. Їх виявлено під час роботи з домашнім архівом Мар'яна Кропивницького, який працював на той час асистентом художника та стенографував виступи К. С. Малевича у Києві.

Звернемося до дитинства художника. Казимир був первістком у родині Северина Антоновича (1845–1902) й Людвіги Олександрівни (у дівоцтві Галиновська) (1858–1942) Малевичей. На момент його народження родина Малевичів мешкала у Києві на вул. Бульйонській, 15 (з 2012 р. — вул. Казимира Малевича, будинок не зберігся). У зв'язку з тим, що батько був інженером й служив на різних цукрових виробництвах (у с. Мойовка Подольської губернії, с. Пархомівка та м. Білопілля Харківської губернії, м. Конотоп та с. Вовчок Чернігівської губернії тощо), родина Малевичів часто переїжджала. Незважаючи на той факт, що інформація про проживання художника на території Харківської губернії міститься у його автобіографічних записах, тривалий час помилково стверджувалося, що у період з 1890 по 1892 р. він мешкав у с. Пархомівка на Київщині. Спробу виправити ситуацію зробив київський мистецтвознавець Д. О. Горбачов. Матеріали, виявлені ним під час вивчення особистого листування К. С. Малевича, підтверджують достовірність спогадів художника. Серед листів і документів Д. О. Горбачову пощастило виявити фотографії тих років з позначкою «Харківська губернія» (Горбачов 2006, с. 42).

В останній чверті XIX ст. Харківська губернія вже була великим освітнім і промисловим регіоном. На її території розташовувалися численні цукрові виробництва, заводи, проводилися ярмарки, місто Харків було важливим залізничним вузлом. У 1861 р. при Харківському Імператорському університеті почав свою роботу Музей образотворчих мистецтв і старожитностей, який мав у колекції роботи кращих вітчизняних і зарубіжних художників,

графіків, скульпторів тощо. Зібрання музею постійно поповнювалося, у тому числі завдяки пожертвам меценатів. Проводилися численні мистецькі акції, велася активна просвітницька діяльність (Бакіров 2004, с. 47). Вплив університетських професорів і музейних працівників на культурне життя і звичай жителів губернії важко переоцінити.

У 1890 р. цукрозаводчик і покровитель мистецтв П. І. Харитоненко (1852–1914) почав відновлювати цукрове виробництво у с. Пархомівка Харківської губернії. Для цього були запрошені кращі фахівці, серед яких був і Северин Антонович, який на той час вже мав високу репутацію у професійних колах. Так, у віці 12 років Казимир Малевич опинився на Слобожанщині. Існують усні свідчення про те, що родина Малевичів оселилася у будинку управляючого, котрий зберігся до наших днів, проте достовірно встановити точне місце не видається можливим, оскільки не збереглося документальних свідчень, а сам художник у спогадах і листах не залишив точної інформації з цього питання (Букша 2013, с. 10).

У с. Пархомівка майбутній художник навчався у п'ятикласному агрономічному училищі (Лаптева 2002, с. 27). Передбачалося, що К. С. Малевич продовжить справу батька. Проте, як згадував художник, саме у Пархомівці він отримав потужний стимул до заняття творчістю і вперше взявся за пензель (Малевич 2004, с. 20). Унікальні природні умови, люди і традиції Слобідської України значною мірою вплинули на юного Казимира. У той час пейзаж села й околиць, його побут і уклад різко відрізнялися від сучасного. Мальовничі пейзажі та місцевий колорит залишили глибокий відбиток на подальшій творчості Казимира Севериновича, а селянське життя стало одним з його лейтмотивів.

Переїзд родини у м. Білопіль Харківської губернії став ще одним кроком на творчому шляху К. С. Малевича. Тут він продовжував малювати, самостійно виготовляв фарби і вперше спостерігав за роботою професійних художників, які приїхали з Петербурга для писання ікон у місцевому соборі: *«Ми хотіли бачити, як і що вони роблять. Ми повзли найобережнішим чином, на животі, затамувавши подих. Нам вдалося підповзти дуже близько. Ми бачили кольорові тюбики, з яких тиснули фарбу, що було дуже цікаво ... Хвилюванню нашому не було меж. Ми пролежали години з дві»* (Цит. по: Букша 2013, с. 15). Таким чином, ми можемо стверджувати, що перший поштовх до заняття творчістю Казимир Северинович отримав саме на Харківщині.

До останнього часу мистецтвознавцями активно відстоювалася версія про те, що Казимир Северинович долучився до образотворчого мистецтва у Конотопі. Наприклад, дослідниця Н. І. Велигоцька спирається на той факт, що перші свої картини художник продав саме у конотопського крамаря (Лисий 2018). Однак у цій версії наявна неточність. Дійсно, в автобіографічних записах супрематиста ми можемо відшукати згадки про те, що саме у Конотопі він намалював і продав картину «Місячна ніч», що підштовхнуло його до створення інших пейзажів. Однак такі висновки суперечать мемуарам Казимира Севериновича, які належали до більш раннього періоду його життя. Супрематист залишив спогади про зародження у нього інтересу до мистецтва, які стосуються періоду життя у Пархомівці: *«Село... займалося мистецтвом (такого слова я не знав тоді)... Я з великим хвилюванням дивився, як роблять селяни розписи, і допомагав їм вимазувати глиною підлогу хати і робити візерунки на печі... Все життя селян мене захоплювало сильно... Ось на цьому тлі в мені розвивалися почуття до мистецтва, до художньої творчості»* (Малевич 2004, с. 20). Через два роки родина Малевичів переїхала у Чернігівську губернію, але на той час доля Казимира Севериновича уже була визначена — він продовжив малювати.

Творча спадщина Казимира Малевича визначна, і вкрай важливою її частиною є роботи з теорії мистецтва. Його статті, трактати, маніфести, лекції тощо стали класикою. Низку своїх статей К. С. Малевич опублікував у першій столиці України. Так, у 1928–1930 рр. у Харкові виходив знаковий для лівого мистецтва журнал «Нова генерація», у створенні якого брали

участь такі зірки світового авангарду, як Ле Корбюзьє, Л. Мохой-Надь, В. Меринг та багато інших. Колектив авторів був дійсно широкий і унікальний. Зокрема, на його сторінках публікувалися М. М. Асєєв, М. П. Бажан, Й. М. Брік, Г. М. Гельфандбейн, В. Д. Єрмілов, С. М. Ейзенштейн, Лесь Курбас, В. Г. Меллер, В. В. Маяковський, А. Г. Петрицький, О. М. Родченко, В. Є. Татлін, Я. А. Штейнберг (Нова генерація 1928, 2, с. 160). Впродовж 1928–1930 рр. вийшло друком тринадцять статей К. С. Малевича у даному журналі. Серед перших публікацій ми бачимо такі: «Малярство в проблемі архітектури», «Аналіз нового та образотворчого мистецтва», «Нове мистецтво і мистецтво образотворче» тощо. Більшість поданих матеріалів є обробленими текстами лекцій автора, адже у цей же період К. Малевич викладав у Київському художньому інституті. Його статті були присвячені переважно проблемам теорії мистецтва, наприклад «Просторовий кубізм» (1929, № 4) та «Футуризм динамічний і кінетичний» (1929, № 11). У статті «Естетика» (1929, № 12) художник звертається до філософської складової ремесла художника. Мали місце й оглядові твори з особистою оцінкою західноєвропейських і російських майстрів «Леже, Грі, Гербін, Метцінгер» (1929, № 5), «Конструктивне малярство російських малярів і Конструктивізм» (1929, № 8) тощо.

Серед знакових робіт, опублікованих К. С. Малевичем у Харкові, необхідно відзначити таку: «Спроба визначення залежності між кольором та формою в малярстві» (1930, № 6–7, № 8–9). Вона вийшла у 1930 р. у двох частинах та стала дійсно знаковою для світового авангардного мистецтва завдяки відкриттю взаємозв'язку форми й кольору. Казимир Северинович писав: *«Звідси у нас виникла думка, чи не має часом форма власного кольору або колір власної форми, бо кожна зміна форми веде за собою і зміну кольорування і навпаки. Ця зміна наштовхує нашу думку на питання чи форма не є проблемою й для маляра в розв'язанні кольору. Адже форма викликає в нього різні асоціації кольорових відносин, що відповідають даній формі, або навпаки — збіг кольорових асоціацій викликають ту чи ту форму»* (Малевич 1930, с. 64).

Для підтвердження своєї гіпотези Казимир Северинович порівняв численні полотна П. Сезана, В. В. Кандинського, інших видатних художників. Він дійшов висновку про відсутність взаємозв'язку між формою й кольором з точки зору фізичної науки. На думку художника, така спряженість має в основі природу людського сприйняття: *«...всі закони про додаткові або формові зміни установлені оптикою, що її оснований на фізичному сприйманні зорової системи. Вони можуть бути не точні, коли не будуть ув'язані з роботою організму художника, перетворюючого закони зорового сприймання в нову площину. Може навіть не слід цих двох питань змішувати, бо завдання й цілі оптичної науки — одні, а художньо-малювничої — інші»* (Малевич 1930, с. 64).

Пізніше принцип взаємозв'язку форми й кольору ляже в основу відомого форкурсу Баухаус, а також творів І. Іттена «Мистецтво кольору» та «Мистецтво форми». І. Іттен був знайомий з теоретичними роботами супрематиста й відзначав К. Малевича серед найвидатніших представників авангардизму початку ХХ століття (Малевич 1930, с. 64). Казимир Северинович отримав славу ще за життя. У той час мало хто удостоювався персональної художньої виставки. К. С. Малевич провів у Москві, Варшаві та Києві п'ять персональних виставок і взяв участь у ще більшій кількості колективних (Філевська 2016, с. 3).

Творчі контакти майстра ширилися. У 1927 р. супрематист відвідав Варшаву, Берлін і Дессау. У Берліні він взяв участь у щорічній Великій берлінській художній виставці, де йому було відведено окремий зал. А на початку квітня Казимир Северинович відвідав школу Баухаус у Дессау, де відбулася його зустріч з В. Гропіусом та Л. Мохой-Надем. Однак вже на початку червня обставини змусили художника терміново повернутися до Ленінграду. Готуючись до від'їзду, К. Малевич залишив для виставки свої картини, таблиці до лекцій і теоретичні нотатки Гуго Герінгу (Велика частина цих документів у наші дні зберігається у колекції художнього

музею в Амстердамі (Stedelijk Museum). У цьому ж році книжкове товариство Баухаус видало у Мюнхені працю К. С. Малевича «Світ як безпредметність». Усі ці факти свідчать про глибокий вплив ідей і відкриттів Казимира Малевича на навчальну програму Баухаус (Иттен 2015). На його прикладі видно взаємозв'язок між тогочасними вітчизняними та західноєвропейськими авангардистами.

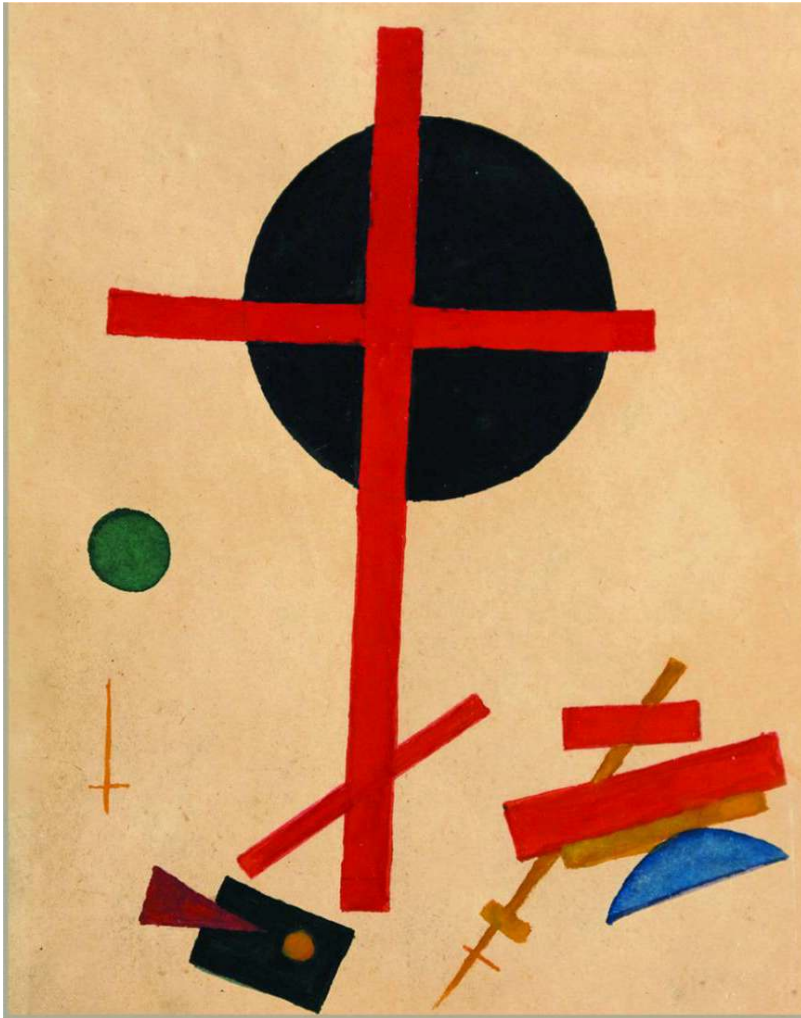
Ідеї та відкриття творців модернізму, зокрема Казимира Севериновича Малевича,

Казимир Малевич на Великій берлінській художній виставці, 1927 р. (Korzyska 2016)

значною мірою впливають на сучасну культуру і мистецтво. Пам'ять про великого співвітчизника продовжує зберігатися в Харкові: організують виставки, проводять творчі акції, конференції, публікують наукові та популярні статті, присвячені життю і творчості засновника супрематизму. У фондах Пархомівського художнього музею імені П. Ф. Луньова зберігається значна колекція авангардистських полотен, серед яких є робота К. С. Малевича «Супрематизм–65» (папір, акварель, 1915), написана в той же період, що й «ікона» супрематизму — «Чорний квадрат».

Таким чином, ми можемо стверджувати, що творчість киянина Казимира Севериновича Малевича розкрилася на Харківщині, де молодий художник зробив перші кроки у світове мистецтво. Саме там він вперше взявся за пензель, спостерігав за роботою професійних художників, опублікував свої ключові роботи з теорії мистецтва тощо. Не зважаючи на те, що дослідження раннього періоду життя супрематиста ускладнені відсутністю архівних документів про освіту художника, місця його проживання та ін., у розпорядженні сучасних дослідників наявні усні свідчення, епістолярні документи і мемуари Казимира Севериновича та

Казимир Малевич. «Супрематизм–65» (папір, акварель, 1915)

його сучасників тощо. У наш час українські малевичезнавці продовжують робити цінні знахідки. Виявлені матеріали та джерела дозволяють поглянути на питання витоків таланту супрематиста під новим кутом, дають підґрунтя для подальших наукових пошуків у цьому напрямі. На сучасному етапі ім'я та творчий спадок Казимира Малевича є однією з ключових складових бренду України на міжнародній арені. Однак у закордонних виданнях Казимир Северинович досі значиться як російський художник. Також закордонні дослідники та мистецтвознавці роблять наголос на приналежності супрематиста до Польщі та Білорусі на підставі етнічного походження та життєвих перипетій Малевича. У статті на основі останніх досліджень вітчизняних малевичезнавців та нововідкритих ними матеріалів робиться спроба заповнити

прогалини у ранній біографії Казимира Севериновича. Ми доходимо висновку, що талант українського художника зі світовим ім'ям бере початок на теренах Слобідської України, народна творчість та побут якої від раннього періоду та протягом усього життя були одним з лейтмотивів майстра.

Список джерел та літератури

- БАКИРОВ, В. С., ДУХОПЕЛЬНИКОВ В. М., ЗАЙЦЕВ Б. П., уклад., 2004, *Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років*. Харків: Фоліо.
- БУКША, С. К., 2013, *Малевич*. Москва: Молодая гвардия.
- ГОРБАЧОВ, Д., ПАПЕТА О., ПАПЕТА С., ред., 2006, *Українські авангардисти як теоретики і публіцисти*. Київ: Тріумф.
- ИТТЕН, И., 2015, *Искусство цвета*. Москва: Изд. Д. Аронов.
- ЛАПТЕВА, В. Я., 2002, *Русский авангард начала XX века: альбом репродукций*. Москва: Олма-пресс.
- ЛИСИЙ, І., 2015, Відомий світу «Чорний квадрат» починався з конотопської «Місячної ночі», *Деросуми*. [Online] Режим доступу: <https://sumy.depo.ua/ukr/sumy/konotopskiy-malevich-23062015135300> (Дата звернення: 21.02.2018).
- МАЛЕВИЧ, К., 1928а, Аналіз нового та образотворчого мистецтва, *Нова генерація*, 6, 438.
- МАЛЕВИЧ, К., 1928b, Малярство в проблемі архітектури, *Нова генерація*, 2, 116–123.

- МАЛЕВИЧ, К., 1928с, Нове мистецтво і мистецтво образотворче, *Нова генерація*, 9, 177.
- МАЛЕВИЧ, К., 1929а, Естетика, *Нова генерація*, 12, 56.
- МАЛЕВИЧ, К., 1929b, Конструктивне малярство російських малярів і Конструктивізм, *Нова генерація*, 8, 47.
- МАЛЕВИЧ, К., 1929с, Кубофутуризм, *Нова генерація*, 10, 58.
- МАЛЕВИЧ, К., 1929d, Леже, Грі, Гербін, Метцінгер, *Нова генерація*, 5, 57–67.
- МАЛЕВИЧ, К., 1929е, Просторовий кубізм, *Нова генерація*, 4, 63.
- МАЛЕВИЧ, К., 1929f, Російські конструктивісти і конструктивізм, *Нова генерація*, 9, 53.
- МАЛЕВИЧ, К., 1929j, Футуризм динамічний і кінетичний, *Нова генерація*, 11, 71.
- МАЛЕВИЧ, К., 1930, Спроба визначення залежності між кольором та формою в малярстві, *Нова генерація*, 6–7, 64.
- МАЛЕВИЧ, К., 1998, *Собрание сочинений в пяти томах. Т. 2. Статьи и теоретические сочинения, опубликованные в Германии, Польше и на Украине. 1924-1930.* Москва: Гилея.
- МАЛЕВИЧ, К., 2000, *Собрание сочинений в пяти томах. Т. 3. Супрематизм. Мир как беспредметность, или Вечный покой.* Москва: Гилея.
- МАЛЕВИЧ, К., 2003, *Собрание сочинений в пяти томах. Т. 4. Трактаты и лекции первой половины 1920-х годов.* Москва: Гилея.
- МАЛЕВИЧ, К., 2004, *Собрание сочинений в пяти томах. Т. 5. Произведения разных лет.* Москва: Гилея.
- МАЛЕВИЧ, К., 1995, *Собрание сочинений в пяти томах. Т. 1. Статьи, манифесты, теоретические сочинения и другие работы. 1913-1929.* Москва: Гилея.
- СКЛЯРЕНКО, Г., 2015, Малевич в Україні: кінець 1920-х – початок 1930-х років, *Студії мистецтвознавчі: Архітектура. Образотворче та декоративно-вжиткове мистецтво*, 2(50), 47-66. [Online] Режим доступу: <http://sm.etnolog.org.ua/zmist/2015/2/47.pdf> (Дата звернення: 22 січня 2018).
- ФІЛЕВСЬКА, Т., 2016, *Казимир Малевич. Київський період 1928–1930.* Київ: Родовід.
- KORZYCKA, J., 2016, *Strzemińki e Malevič: Photo.* Режим доступу: <https://jukorzycka.wordpress.com/2016/10/08/strzeminki-e-malevic/> (Accessed: 20 February 2018).
- MALSCH, F., ed., 2008, *Malewitsch und sein Einfluss.* Ostfildern: Hatje Cantz.
- NAKOV, A., 2002, *Kazimir Malewicz, 1878–1935, Catalogue Raisonné.* Paris: Adam Biro.
- SOUTER G., 2008, *Malevich.* New York: Parkstone Press International.

References

- BAKIROV V. S., DUKHOPELNIKOV V. M., ZAITSEV B. P., 2004, *Kharkivskii natsionalnyi universytet im. V. N. Karazina za 200 rokiv* [V. N. Karazin Kharkiv National University for 200 years]. Kharkiv: Folio.
- BUKSHA, S., K., 2013, *Malevich.* Moscow: Molodaia gvardiia.
- FILEVSKA T., 2016, *Kazymyr Malevich. Kyivskii period 1928–1930* [Kazimir Malevich. Kyiv period 1928-1930]. Kyiv: Rodovid.
- HORBACHOV, D., PAPETA O., PAPETA, S., eds., 2006, *Ukrainski avanhardysty yak teoretyky i publitsisty* [Ukrainian avant-gardists as theorists and journalists]. Kyiv: Triumph.
- ITTEN, I., 2015, *Iskustvo tsveta* [Art of color]. Moscow: Izd. D. Aronov.
- KORZYCKA, J., 2016, *Strzemińki e Malevič: Photo.* Available from: <https://jukorzycka.wordpress.com/2016/10/08/strzeminki-e-malevic/> (Accessed: 20 February 2018).

- LAPTEVA, V. Ya., 2002, *Russkii avanhard nachala XX veka: albom reproduksii* [Russian avant-garde of the early twentieth century: an album of reproductions]. Moscow: Olma-press.
- LYSYJ, I., 2015, Vidomyj svitu "Chornyj kvadrat" pochynavsia z konotopskoi "Misiachoi nochi" [Famous "Black square" began with Konotop "Moonlight night"], *Depocymu*. Available from: <https://sumy.depo.ua/ukr/sumy/konotopskiy-malevich-23062015135300> (Accessed: 21 February 2018).
- MALEVICH, K., 1928a, Analiz novoho ta obrazotvorchoho mystetstva [Analysis of the New and Fine Arts], *Nova heneratsiia*, 6, 438.
- MALEVICH, K., 1928b, Maliarsto v problemi arkhitektury [Painting in the problem of architecture], *Nova heneratsiia*, 2, 116–123.
- MALEVICH, K., 1928c, Nove mystetstvo i mystetstvo obrazotvorche [New art and fine art], *Nova heneratsiia*, 9, 177; 12, 411
- MALEVICH, K., 1929a, Estetyka [Aesthetics], *Nova heneratsiia*, 12, 56.
- MALEVICH, K., 1929b, Futuryzm dynamichni i kinetychi [Futurism dynamic and kinetic], *Nova heneratsiia*, 11, 71.
- MALEVICH, K., 1929c, Konstruktyvne maliarstvo rosiiskykh maliariv i Konstruktyvizm [Constructive painting of Russian painters and Constructivism], *Nova heneratsiia*, 8, 47.
- MALEVICH, K., 1929d, Kubofuturyzm [Cubofuturism], *Nova heneratsiia*, 10, 58.
- MALEVICH, K., 1929e, Léger, Gris, Herbin, Metzinger, *Nova heneratsiia*, 5, 57–67.
- MALEVICH, K., 1929f, Prostorovyi kubizm [Spatial cubism], *Nova heneratsiia*, 4, 63.
- MALEVICH, K., 1929j, Rosiiski konstruktyvisty i konstruktyvizm [Russian constructivists and constructivism], *Nova heneratsiia*, 9, 53.
- MALEVICH, K., 1930, Sproba vyznachennia zalezhnosti mizh kolorom ta formoiu v maliarstvi [Attempt to determine the relationship between color and shape in painting], *Nova heneratsiia*, 6–7, 64; 8–9, 55.
- MALEVICH, K., 1995, *Sobranie sochinenii v piati tomakh* [Collected works in five volumes]. T. 1. *Statii, manifesty, teoreticheskie i drugie raboty. 1913-1929* [Vol. 1. Articles, manifests, theoretical works and other works. 1913-1929]. Moscow: Gileia.
- MALEVICH, K., 1998, *Sobranie sochinenii v piati tomakh* [Collected works in five volumes]. T. 2. *Statii i teoreticheskie sochineniia, opublikovannye v Germanii, Polshe i na Ukraine. 1924-1930* [Vol. 2. Articles and theoretical works published in Germany, Poland and Ukraine. 1924-1930]. Moscow: Gileia.
- MALEVICH, K., 2000, *Sobranie sochinenii v piati tomakh* [Collected works in five volumes]. T. 3. *Suprematizm. Mir kak bespredmetnost, ili Vechnyj pokoj* [Vol. 3. Suprematism. The world as pointlessness, or Eternal peace]. Moscow: Gileia.
- MALEVICH, K., 2003, *Sobranie sochinenii v piati tomakh* [Collected works in five volumes]. T. 4. *Traktaty i leksii pervoj poloviny 1920-kh godov* [Vol. 4. Treatises and lectures of the first half of the 1920s]. Moscow: Gileia.
- MALEVICH, K., 2004, *Sobranie sochinenii v piati tomakh* [Collected works in five volumes]. T. 5. *Proizvedeniia raznykh let* [Vol. 5. Works from different years]. Moscow: Gileia.
- MALSCH, F., ed., 2008, *Malewitsch und sein Einfluss*. Ostfildern: Hatje Cantz.
- NAKOV, A., 2002, *Kazimir Malewicz, 1878–1935, Catalogue Raisonné*. Paris: Adam Biro.
- SKLIARENKO, H., 2015, Malevich v Ukraini: kinets 1920-h – pochatok 1930-h rokiv [Malevich in Ukraine: the end of the 1920s - the beginning of the 1930s], *Studii mystetstvoznavchi: Architektura. Obrazotvorche ta dekoratyvno-vzhytkove mystetstvo*, 2(50), 47-66. Available from: <http://sm.etnolog.org.ua/zmist/2015/2/47.pdf> (Accessed: 22 January 2018).
- SOUTER, G., 2008, *Malevich*. New York: Parkstone Press International.

Казимир Малевич та Харківщина

Талант одного з найвидатніших абстракціоністів ХХ ст. Казимира Малевича почав формуватися на українській землі. Як це часто буває з митцями такого масштабу, життя і доля основоположника супрематизму викликають безліч питань у мистецтвознавців, біографів та істориків мистецтва. Проблема належності художника до тієї або іншої країни стала питанням національного престижу для багатьох держав. Зважаючи на це, актуальною стає справа з'ясування зв'язку Казимира Малевича з Харківщиною.

Ключові слова: К. С. Малевич, Харків, Пархомівка, абстракціонізм, супрематизм.

Владлен Трубчанінов, аспірант, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Vladlen Trubchaninov, PhD student, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)

Received: 17-03-2018

Advance Access Published: May, 2018